

Maarif Vekili Mustafa Necati Bey'in Yeni Türk Alfabesinin Öğretilmesi İçin Yürüttüğü Faaliyetler

Activities Carried Out By The Minister of National Education Mustafa Necati Bey to Teach The New Turkish Alphabet

Fahri KILIÇ*

*Doç. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bolu, Türkiye

ORCID: F.K. 0000-0002-0882-5811

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Fahri Kılıç,
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bolu, Türkiye

E-posta/E-mail: kilic_f@ibu.edu.tr

Başvuru/Submitted: 27.10.2020

Revizyon Talebi/Revision Requested:
10.12.2020

Son Revizyon/Last Revision Received:
17.12.2021

Kabul/Accepted: 04.01.2021

Atıf/Citation: Kiliç, Fahri. "Maarif Vekili Mustafa Necati Bey'in Yeni Türk Alfabesinin Öğretilmesi İçin Yürüttüğü Faaliyetler." *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları-Recent Period Turkish Studies* 39 (2021): 135-155.
<https://doi.org/10.26650/YTA2021-817361>

ÖZ

Mustafa Necati Bey (1892-1929), Milli Mücadele döneminde çeşitli dergi ve gazetelerde yazdığı yazılarla Batı Anadolu Kuvâ-yı Milliye hareketinin örgütlenmesinde aktif olarak yer almıştır. TBMM'de Saruhan ve İzmir milletvekilliklerinin yanı sıra İstiklâl Mahkemeleri Başkanlığı ardından Mübadele İmar ve İskân Vekilliği, Adliye Vekilliği ve Maarif Vekilliği yapmıştır. Özellikle Maarif Vekilliği döneminde milli eğitimin teşkilatlanması, yeni Türk alfabesinin hazırlanması, Millet Mektepleri'nin kurulması için yaptığı kapsamlı çalışmaları ile tanınmıştır. Bu araştırma, Maarif Vekili Mustafa Necati Bey tarafından yeni Türk alfabesinin halka öğretilmesi için yürütülen faaliyetleri içermektedir. Araştırma, döneme ilişkin arşiv kaynakları, süreli yayınlar, tetkik eserler, makaleler, tezler ve anılara dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Necati Bey, Milli Mücadele, Eğitim, Millet Mektepleri, Yeni Türk Alfabesi

ABSTRACT

Mustafa Necati Bey (1892–1929), played an active role in the organization of West Anatolia National Forces through his writings in various journals and newspapers during the National Struggle Period. Being a member of the Grand National Assembly of Turkey (GNAT) for Saruhan (Manisa) and İzmir after its formation, Mustafa Necati Bey also subsequently served as the head of the Independence Courts, minister of population exchange, development and housing, minister of justice, and minister of education. Especially during his ministry of education, he was well known for his comprehensive works for organizing national education, preparing the new Turkish alphabet, and founding the public schools. This research addresses the activities carried out by the

Minister of Education, Mustafa Necati Bey, to teach the new Turkish alphabet to the public, and it is based on archival sources of the period as well as periodicals, surveys, articles, theses, and memoirs.

Keywords: Mustafa Necati Bey, National Struggle, Education, Public Schools, New Turkish Alphabet

Extended Abstract

Mustafa Necati Bey was born in İzmir in 1892. Having been educated at İzmir High School and then at İstanbul Law School, he later returned to İzmir, where—besides being a lawyer—he worked as a history teacher at the Female Teachers Training College, as the principal of Private Şark High School, and as legal counselor for the Smyrna Cassaba Railway. The founder of Altay Sports Club and a notable member of the Turkish Hearts, Mustafa Necati Bey played an active role in the organization of West Anatolia National Forces through his writings on various journals and newspapers during the National Struggle Period.

Being a member of the Parliament (GNAT) for Saruhan (Manisa) after its formation, Mustafa Necati Bey served as chief judge for the Independence Courts, minister of exchange and settlement, minister of justice, and minister of education. Moreover, as the head of the Turkey Teachers' Union, Mustafa Necati Bey carried out the most significant educational reforms in Republican history during his three-year mandate as minister of education. The Law on the Organization of Education no. 789, adopted by the GNAT on March 22, 1926 formed the legal base for these reforms. With this legislation, the organization of the ministry was re-handled, a Language Committee was formed for the first time, the structure of the Board of Education was enriched, and a centralized education was aimed by setting up “Maarif Eminlikleri” he Alphabet Reform—one of the most crucial cultural revolutions of the Republican era—was implemented in this period.

The law requiring the Alphabet Reform was adopted by the GNAT on November 1, 1928, coming into force on November 3, upon being published in the Official Gazette. For the Law on Introduction and Application of Turkish Alphabet with the number of 1353 to be applied, the leadership of the ministry of education launched a literacy campaign, and the country was nearly turned into a school.

With the belief that the ministry of education had the greatest responsibility in the literacy campaign, Mustafa Necati Bey decided that teachers introducing the new Turkish alphabet had to undergo a short-term literacy course. With this aim, 15,000

teachers introducing the new alphabet were educated, enabling them to teach the new alphabet through in-service trainings launched in August and September in İstanbul, Ankara, and various districts of Anatolia. Moreover, the publication and distribution of coursebooks for all primary schools, as well as the publication of secondary school coursebooks and Turkish books, were completed, and high school books, dictionaries, and spelling and grammar books were ready to be published.

To teach the new Turkish alphabet to those over the school age, it was decided to open public schools where an all-inclusive common public education program was to be applied; people would be literate and not delay their careers; the education period would be scheduled as two, four, and six months, and itinerant schools would be formed in no-school environments. If necessary, all officers would be assigned to schools, and a few thousand people would be literate with this method. All these radical steps were taken a short while after the introduction of the Alphabet Reform: all preparations to open public schools were completed, and a regulation was implemented.

Upon completion, public schools were opened with official ceremonies on January 1, 1929, even though the Minister for Education, Mustafa Necati Bey, had lost his life. With the help of common public education offered in these schools, many people could learn how to read and write. Though interest in these schools decreased in time, as a result of the educational activities carried out between 1928 and 1951, 83,008 classes were opened in total—66,197 as (A) classes and 16,811 as (B) classes. A total of 70,047 teachers were assigned to them, 57,227 of which were men, and 12,820 were women. A total of 355,034 people graduated from the public schools—1,065,581 men and 369,890 women from (A) classes, and 274,692 men and 80,342 women from (B) classes. Within 33 years 1,790,734 people had learned how to read and write, obtaining a diploma.

This study includes the activities carried out by Minister for Education Mustafa Necati Bey in teaching the new Turkish alphabet to the people, and it employs a qualitative research method as document analysis technique. The research is based on archival sources of the period as well as newspaper and journals, surveys, articles, theses, and memoirs.

Giriş

Mustafa Necati Bey, 1892 yılında İzmir'de dünyaya gelmiştir. Babası Darendeli Halit Bey, annesi Elbistanlı Binbaşı Mustafa Necati Efendi'nin kızı Naciye Hanım'dır. Mustafa Necati Bey, ilk ve orta öğrenimini İzmir'de tamamlamıştır. İzmir İdâdîsi'ni bitirdikten sonra yükseköğrenim için İstanbul'a gitmiştir. İstanbul Hukuk Mektebi'nde eğitimini tamamladıktan sonra 1913 yılında İzmir'e dönmüştür. İzmir'de avukatlık ve İzmir Dârülmualimât Mektebi'nde tarih öğretmenliği yapmaya başlamıştır.¹ Daha sonra Hüseyin Vasıf (Çınar) Bey'le birlikte 1915 yılında Şark Mektebi İdâdîsi adıyla özel bir okul açmışlardır.²

Mustafa Necati Bey, I. Dünya Savaşı sırasında İzmir Demiryolları İslâm Memurini Teavün Cemiyeti ve İhtiyat Zabitanı Himaye Yurdu, İhtiyat Zabitanı Teavün Cemiyeti, İzmir Türk Ocağı ile Altay Spor Kulübü gibi teşekküllerin kurucu üyeleri arasında da yer almış³, bu cemiyetler vasıtasıyla yürüttüğü faaliyetlerle vatansever kişiliğiyle ön plana çıkmıştır. Savaşın sona ermesinden sonra da haksız işgallere karşı oluşturulan Redd-i İlhak Cemiyeti'nin en aktif üyelerinden birisi olmuştur.⁴ Mustafa Kemal Paşa'nın öncülüğünde başlatılan Millî Mücadele faaliyetlerine bizzat katılmış, Soma ve Bergama cephelerinde çarpışmalarda yer almış, Balıkesir ve Alaşehir kongrelerinin düzenlenmesi için çalışmıştır.⁵ Ayrıca Vasıf Bey'le birlikte Kuvâ-yı Milliye yanlısı yayınlarıyla bilinen *İzmir'e Doğru* gazetesini çıkartmıştır.⁶

I. TBMM açıldıktan sonra Saruhan (Manisa) Mebusu olarak seçilen Mustafa Necati Bey, meclisin en faal üyelerinden birisi olmuştur.⁷ I. Meclis'te 54 konuda 74 konuşma, II. Meclis'te İzmir Mebusu olarak 66 konuda 113 konuşma, III. Meclis'te yine İzmir Mebusu olarak 6 konuda 13 konuşma ile toplamda 200 konuşma yapmıştır. Millî

-
- 1 Hüseyin Ragıp Uğural, "Mustafa Necati'nin Ecdadı ve Kimliği", *Mustafa Necati Sempozyumu*, Ankara, Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu Yayınları, 1991, s. 187.
  - 2 *Türk Parlamento Tarihi, Millî Mücadele ve T.B.M.M. I. Dönem 1919-1923*, C.III (I. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri), yay. haz. Fahri Çoker, Ankara, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, 1994, s. 841-842.
  - 3 M. Rauf İnan, "Mustafa Necati (Mustafa Kemal'in Maarif Vekili)", *Mustafa Necati Sempozyumu*, Ankara, Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu Yayınları, 1991, s. 190.
  - 4 Zeki Arıkan, "Mütarekede Mustafa Necati'nin İzmir'deki Çalışmaları", *Mustafa Necati Sempozyumu*, Ankara, Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu Yayınları, 1991, s. 33.
  - 5 Fuat Özer, "Millî Mücadele'de Balıkesir ve Mustafa Necati", *Mustafa Necati Sempozyumu*, Ankara, Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu Yayınları, 1991, s. 214.
  - 6 Mustafa Necati Bey, gazeteciliğe daha erken yaşta ilgi duymuş daha dava vekili iken 1914 yılında *Medrese-i Osmani* adıyla bir gazete çıkartma ruhsatı almıştır. Bkz. Ek-1, *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Zabtiye (ZB) 25/39*, R. 26.06.1324.
  - 7 Mustafa Safran, "Mustafa Necati Bey'in Meclis Konuşmalarından Seçmeler", *Mustafa Necati Sempozyumu*, Ankara, Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu Yayınları, 1991, s. 80.

Mücadele'ye karşı isyanların baş göstermesi üzerine kurulan İstiklâl Mahkemeleri'nde savcı, üye ve başkanlık görevlerinde bulunmuştur.⁸

Mustafa Necati Bey, II. Dönem TBMM'ye İzmir Milletvekili olarak seçilmiş bu dönemde “Mübadele, İmar ve İskân Vekili” olmuştur. Kısa süren görevi boyunca mübadele ile gelen göçmenlerin yerleştirilmesi için çalışmalar yürütmüştür.⁹ Ardından “Adliye Vekili” seçilmiştir. Bu dönemde hukuk alanında yapılacak inkılapların temeli atılmış, Şer'i Mahkemeler kaldırılmış, 1924 Anayasası hazırlanmıştır. TBMM tarafından 1925 yılında Mustafa Necati Bey'e Kırmızı-Yeşil Şeritli İstiklâl Madalyası verilmiştir.¹⁰

Maarif Vekili Mustafa Necati Bey

Mustafa Necati Bey, Cumhuriyet dönemi eğitim politikalarının oluşturulmasında en önemli role sahip bakanlardan birisi olarak kabul edilir. Maarif Vekâleti görevine getirildiğinde eğitimle ilgili çözülmesi gereken çok ciddi sorunlar bulunmaktadır. Öncelikle Maarif Vekâleti'nin mevcut teşkilat yapısı son derece yetersizdir. Öğretmen gereksinimi hem köylerde hem şehir merkezlerinde had safhadadır. Mevcut müfredat programları çağın gereksinimlerinin çok uzağındadır.¹¹

Eğitimin kullanılan alfabe ile yaygınlaştırılması da mümkün görünmemektedir. Okul binalarının çoğunun mimari yapısı eğitim öğretim koşullarına uygun değildir. Buna rağmen eğitim öğretim yine büyük imkansızlıklarla sürdürülmeye çalışılmaktadır. Türkiye'nin bu eğitim koşullarında Maarif Vekili olarak seçilen Mustafa Necati Bey, geleceğin ancak eğitimle inşa edileceğine inançla eğitim alanında yapılacak işleri belirlemek için¹² göreve başladıktan hemen sonra 27 Aralık 1925 tarihinde III. Heyet-i İlmiye'yi toplamıştır.

Toplantıda alınan kararlar gözden geçirildiğinde eğitimde reform sayılabilecek bir taslak plan ortaya konulduğu görülmektedir. Bu tavsiye kararlar doğrultusunda Mustafa Necati Bey, eğitim alanında yapılması gereken çalışmaları, çağdaş pedagojik akımlar ve programın geliştirilmesi, maarif teşkilat yapısının güçlendirilmesi, öğretmen yetiştirme sorununun ortadan kaldırılması, Maarif Eminlikleri kurularak eğitimin merkezîleştirilmesi ve eğitimin yaygınlaştırılması üzerine inşa etmiştir.¹³

8 Mustafa Eski, *Cumhuriyet Döneminde Bir Devlet Adamı: Mustafa Necati*, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 1999, s. 50.

9 Mesut Çapa, “Cumhuriyetin İlk Mübadele, İmar ve İskân Vekili Mustafa Necati Bey”, *Mustafa Necati Sempozyumu*, Ankara, Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu Yayınları, 1991, s. 69.

10 *Türk Parlamento Tarihi...*, s. 842.

11 Galip Karagözoğlu, “Atatürk'ün Eğitim Savaşı”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.II, S.4, 1985, s. 193-194.

12 Mustafa Ergün, *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, Ankara, DTFC Yayınları, 1982, s. 101-102.

13 Mustafa Ergün, *Atatürk Devri...*, s. 38-42.

Maarif Vekili Mustafa Necati Bey, Heyet-i İlmiye'nin görüşlerinin yanı sıra, dönemin en büyük eğitim uzmanlarından birisi kabul edilen Kolombiya Üniversitesi'nden Prof. Dr. John Dewey'in görüşleri doğrultusunda hayat bilgisi, toplu tedris ve iş kolu kavramlarına yer verilen 1926 Temel Mektepler Müfredat Programı'nı uygulamaya başlamıştır.¹⁴ Programda akıl ve bilimin doğruluğuna inançlı, zihnen ve bedenen sağlıklı nesillerin yetiştirilmesinin hedeflendiği, ders kitaplarında millî kimlik, vatanseverlik duygusunu pekiştirmek için bu duygulara yönelik şiirlere ve marşlara yer verildiği görülmektedir.¹⁵

Mustafa Necati Bey, ayrıca yurt dışı gezilerle eğitimde elde edilen değişimi yerinde inceleyip Türkiye'de de uygulamaya çalışmıştır.¹⁶ Yaklaşık iki ay süren (21 Ocak- 16 Mart) gezi boyunca heyet; başta Prag, Berlin, Roma olmak üzere Avrupa'da birçok eğitim kurumunu ziyaret etmiştir. Mustafa Necati Bey ve heyet üyelerinin okulları, müzeleri, kütüphaneleri, matbaaları, resim sergilerini ve tiyatro gösterilerini kapsayan inceleme gezisi, amacına ulaşmıştır.¹⁷ Gezinin hemen ardından mesleki eğitimde, beden eğitiminde ve güzel sanatlar alanında yurt dışından uzmanlar gelmiş, çeşitli okullar açılmaya başlanmıştır.

Mustafa Necati Bey'in eğitim alanında tasarladığı uygulamaları yapabilmek için geniş kapsamlı bir eğitim yasının çıkartılması gerekmektedir. Bu dönemde çıkarılan "Maarif Teşkilatına Dair Kanun", Cumhuriyet dönemi eğitim reformlarının yasal dayanağını oluşturmuştur. 789 sayılı bu kanunla ilk defa bir dil heyeti kurulmuş, Talim ve Terbiye Dairesi'nin yapısı zenginleştirilmiş, Maarif Eminlikleri ile eğitimin merkezleşmesi hedeflenmiştir.¹⁸

Maarif Teşkilatı Kanunu'na göre yapılan düzenleme ile eğitimin merkezleşmesini sağlamak için Maarif Eminlikleri oluşturulmuştur. Türkiye 13 eğitim bölgesine ayrılmış; İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Konya, Edirne, Sivas Adana, Trabzon, Elâzığ, Erzurum, Gaziantep ve Van'da Maarif Eminlikleri kurulmuştur. Maarif Eminleri, bölgelerindeki tüm eğitim-öğretim işlerinden sorumlu olacaklardır. Fakat Mustafa Necati

14 Cemil Öztürk, "Maarif Vekili Mustafa Necati Bey ve Harf İnkılâbı" 80. Yılında Türk Harf İnkılâbı Uluslararası Sempozyumu, Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, 2008, s. 161.

15 Hayrünisa Alp, *Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de İlköğretim ve Müfredat Programları (1913-1936)*, Ankara, Nobel Bilimsel Eserler Yayınları, 2017, s. 53-56.

16 Ek-2, *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)*, Fon Kodu: 30.18.1.1, Yer No: 22.80.15, 05.01.1927.

17 Şaban Ortak, "Mustafa Necati Bey'in Avrupa Gezisi (1927)", (Çevrimiçi), <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/nf2010/makale/c12s22m6.pdf>, 25.10.2020.

18 Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara, Pegem Yayınları, 2019, s. 344.

Bey'in ölümünden sonra eminlerin görev alanları daraltılmış ardından da 1931 yılında tamamen kaldırılmıştır.¹⁹

Maarif Vekili Mustafa Necati Bey döneminde ülkedeki öğretmen eksiğinin bir an önce giderilebilmesi için bir reform programı hazırlanmıştır. Bu programa göre 10 sene- de üç bin öğretmen yetiştirilerek köylerde ve şehirlerde öğretmen ihtiyacı karşılanabilecektir. Bu amaçla şehirler için beş yıllık İlk Muallim Mektepleri ile köy okulları için üç yıllık Köy Muallim Mektepleri açılmaya başlanmıştır.²⁰ Köy koşullarına uyum sağlayacak ilk öğretmen okulları, Kayseri ve Denizli'de açılmıştır. Ardından Ankara, Konya, Balıkesir ve Erzurum'da açılan öğretmen okullarından mezun olan öğretmenler, okullara atanmaya başlanmıştır. Ancak Mustafa Necati Bey'in zamansız ölümünün ardından Köy Muallim Mektepleri, 1931 yılında kapatılmıştır.²¹

Yeni Türk Alfabesinin Belirlenmesi

Osmanlı Devleti'nde alfabenin yetersizliğine dair ilk eleştiriler Maarif Nazırı Münif Efendi (Paşa) tarafından 12 Mayıs 1862 tarihinde dile getirilmiştir. Cumhuriyet döneminde ise alfabe sorununun ilk defa devlet içinde bir mesele haline geldiğini dile getiren kişi Mustafa Necati Bey olmuştur.²² Maarif Vekâleti'nin teşkilat kanunu için TBMM'de yapılan müzakereler sırasında yaptığı konuşmada, Maarif Vekâleti bünyesinde alfabe konusunda köklü bir hazırlık yapıldığını belirtmiştir.²³ Bu görüşmelerin ardından bir dil heyetinin kurulmasına karar verilmiştir. Ancak 1928 yılına kadar bu heyet için herhangi bir üyenin ataması yapılmamıştır.²⁴ Türkiye'de alfabe değişikliğine doğru gidişin ilk önemli belirtisi, beynelmilel rakamların kabul edilmesi olmuştur.²⁵ Kanun tasarısı, 20 Mayıs 1928 tarihinde TBMM'de oy birliği ile kabul edilmiş, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa tarafından da 24 Mayıs 1928 tarihinde onaylanmıştır.²⁶

19 Ayşegül Şentürk, "Mustafa Necati Bey'in Bir Eğitim Projesi: Maarif Eminliği", *Belgi*, S.6, 2013/II, s. 749.

20 Devrim Alıcı, "Bir Eğitim Devrimcisi: Mustafa Necati", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.4, S.1, Haziran 2008, s. 71.

21 M. Rauf İnan, *Mustafa Necati: Kişiliği, Ulusal Eğitime Bakışı, Konuşma ve Anıları*, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1980, s. 85.

22 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (TBMMZC)*, II. Dönem, C.23, 1926, s. 311.

23 Faik Reşit Unat, "Latin Alfabesinden Türk Alfabesine", *Türk Dili*, S.23, Ankara, 1 Ağustos 1953, s. 726.

24 Mete Tunçay, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek- Parti Yönetimi'nin Kurulması (1923-1931)*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1999, s. 233.

25 Ahmet Bekir Palazoğlu, *Atatürk İnkılapları (Milletin Çağdaşlaşması)*, Ankara, Türk Hava Kurumu Yayınları, 1999, s. 215-216.

26 Rekin Ertem, *Elifbe'den Alfabe'ye, Türkiye'de Harf ve Yazı Meselesi*, İstanbul, Dergâh Yayınları, 1991, s. 211.

Beynelmilel rakamların kabul edilmesinden sonra²⁷ İcra Vekilleri Heyeti, “alfabe” konusunu incelemek, yazı hakkında ortaya atılan çeşitli görüşleri tespit etmek ve kanaatlerini bildirmek üzere 23 Mayıs 1928 tarihinde yeni bir dil heyetinin kurulmasına karar vermiştir.²⁸ Yeni dil heyetine, milletvekillerinden Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), Ruşen Eşref (Ünaydın), Falih Rıfkı (Atay), Talim Terbiye Kurulu üyelerinden Mehmet Emin (Erişirgil), Mehmet İhsan (Sungu) ve Avni (Başman), Darülfünun müderrislerinden Ragıp Hulusi (Özdem), Ahmet Cevat (Emre), Hariciye Vekâleti'nden İbrahim Osman (Grantay) seçilmişlerdir. Daha sonra heyete Celal Sahir (Erozan), İbrahim Necmi (Dilmen), Ahmet Rasim, İsmail Hikmet (Ertaylan) ve Fazıl Ahmet (Aykaç) beyler de dâhil edilmiştir.²⁹

Dil heyeti, Latin alfabesinin kabulü konusunda hazırlıklara başlamış öncelikle bazı prensipler belirlemiştir. Bu prensiplere göre millî bir Türk alfabesi oluşturulacak, alfabede çift harf bulundurulmayacak, milletlerarası ses değerleri değiştirilmeyecek, işaretli harflere mümkün olduğunca az yer verilecek, İstanbul lehçesi ortak lehçe kabul edilecektir.³⁰ Ayrıca bazı alfabelerde c, ç, ş, j gibi sesleri ifade etmek için kullanılan, ikili (Diagraphe; ch, sh, sz,cs, yh gibi), üçlü (Trigraph; sch, tch gibi), dörtlü (Tetragraphe; tsch, dsch, szcz gibi) harfler yerine, tek harfli (Monographe) yazı sistemi benimsenecektir. Bazı Doğu Avrupa ve Balkan ülkelerinde, c, s, z gibi harflerin üzerinde bulunan ayırt edici işaretler (Diacritique) yerine, ç ve ş harflerinin altına konulan çengel (Cédille) esaslı tercih edilecektir.³¹

Dil heyeti, Ankara ve İstanbul'da yürüttüğü çalışmalar sonucunda Latin alfabesi esasına dayanan yeni Türk alfabesini belirlemiştir.³² Belirlenen yeni Türk alfabesi, “a, b, c, ç, d, e, f, g, gh, ğ, h, ı, i, j, k, kh, l, m, n, o, ö, p, r, s, ş, t, u, ü, v, y, z.” harflerinden oluşmaktadır. Ancak gh, kh, harflerinin, halk tarafından karıştırıldığıının anlaşılması üzerine alfabeden çıkarılmıştır.³³

Yeni Türk alfabesinin belirlenmesinden sonra Mustafa Kemal Paşa, Büyük Millet Meclisi Başkanı Kazım Paşa, Başvekil İsmet Paşa ve özellikle Maarif Vekili Mustafa

27 “Beynelmilel Erkamın Kabulü Hakkında 1288 Numaralı Kanun” yürürlüğe girmiştir. Bkz. *Resmî Gazete*, 28 Mayıs 1928, s. 800.

28 Osman Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, C.5, İstanbul, 1977, s. 1760-1761.

29 *BCA*, Fon Kodu: 30.18.1.1, Yer No: 29.032.20, 23.5.1928.

30 Abdullah Bağdemir, *Alfabe Raporu*, Ankara, Nobel Yayınları, 2020, s. 9.

31 M. Şakir Ülkütaşır, *Atatürk ve Harf Devrimi*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, 2000, s. 62.

32 *Elifba Raporu*, İstanbul, Devlet Matbaası, 1928, s. 7.

33 Ahmed Cevat Emre, *İki Neslin Tarihi*, İstanbul, Hilmi Kitabevi, 1960, s. 326.

Necati Bey ile diğer milletvekillerinin öncülüğünde büyük bir tanıtım kampanyası başlatmıştır. Ayrıca yeni Türk alfabesinin bürokraside uygulanabilmesi için Maarif Vekâleti'nin yürüteceği bir program hazırlanmıştır.³⁴ Programa göre Maarif Vekâleti tarafından görevlendirilecek öğretmenler tarafından her bakanlıkta ve her genel müdürlük bünyesinde yeni yazı dersleri verilecektir. Kamu görevlileri 1928 yılının Ekim ayının sonuna kadar yeni yazıyı öğrenmiş olacaklardır. Yeni yazı derslerinden hiçbir memur kesinlikle muaf tutulmayacaktır. Programın eksiksiz uygulanması için vekâletler arasında iş birliği sağlanacaktır.³⁵

Program gereğince her il ve ilçede yeni yazı dersleri açılacak, bu derslerin öğretmenleri Maarif Vekâleti tarafından görevlendirilecektir. Askerî birimlerde de yeni yazı derslerini Maarif Vekâleti'nin yetiştireceği subaylar verecektir. Jandarma teşkilatında da yine aynı yöntem uygulanacak, vekâletin eğittiği jandarma subaylar yeni yazıyı jandarmalara öğretecektir. Programa göre okullarda yeni Türk alfabesi ile okuma yazma eğitimi verildikten sonra o yılın müfredat programına devam edilecektir. Askerî ve diğer kurumlara bağlı okullarda da aynı uygulama yapılacaktır. Posta Telgraf Teşkilatı'na bağlı birimler için öncelikli bir program yürütülerek, PTT hizmetlerinin kesintiye uğramaması için acil tedbirler alınacaktır.³⁶

Yeni Türk Alfabesinin Öğretilmesi

Maarif Vekili Mustafa Necati Bey, yeni Türk alfabesinin belirlenmesi için yürütülen bütün çalışmaların içinde yer almıştır. Özellikle dil heyetinin 10 Temmuz'dan 13 Ağustos 1928'e kadar süren yeni Türk alfabesinin belirlenmesi için yaptığı çalışmalara bilfiil katılmış, fikirleri ile katkıda bulunmuştur. Dil heyeti tarafından belirlenen yeni Türk alfabesi, 10 Ağustos 1928 tarihinde Mustafa Kemal Paşa tarafından kamuoyuna duyurulduktan sonra Mustafa Necati Bey, 14 Ağustos 1928'de Anadolu Ajansı'na açıklamalarda bulunarak yapılan çalışmalar hakkında bilgi vermiştir.³⁷

Bu dönemde Mustafa Necati Bey'in en öncelikli konusu, yeni Türk alfabesini öğretecek öğretmenlerin yeni alfabeyle öğrenmeleri olmuştur. 1928 yılı eğitim öğretim dönemi başlamak üzeredir ve bu kısa sürede Maarif Vekâleti büyük sorumlulukları yerine

34 Fahri Kılıç, *Yeni Türk Alfabesinin Kabulü ve Öğretiminde Kullanılan Yöntemler-Araçlar*, Ankara, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011, s. 75.

35 Bilal Nuri Şimşir, *Türk Yazı Devrimi*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1992, s. 231.

36 Fahri Kılıç, *Yeni Türk Alfabesinin Kabulü...*, s. 108-109.

37 Tülay Âlim Baran, *Mustafa Necati'nin Söyledikleri*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, 2008, s. 392-393.

getirmek zorundadır. Bu amaçla yeni yazıyı öğretecek 15.000 öğretmen; İstanbul, Ankara ve Anadolu'nun muhtelif bölgelerinde açılan hizmet içi kursları ile yeni alfabeyle öğretim yapabilecek bilgi ve beceriyle donatılmış, yeni yazıyla öğretmenlik yapabileceklerine dair birer vesika verilmiştir.³⁸

Mustafa Necati Bey, 1928 yılında kız ve erkek muallim mekteplerinden yeni mezun olup mesleğe ilk adımı atacak olan muallimlere birer mektup göndermiştir. Mektupta öğretmenlerin görevlerinin kutsiyet ve mesuliyetini hatırlatmış, yeni Türk harflerinin öğretilmesinde üzerlerine düşen tarihi görevleri unutmamaları gerektiğini ifade etmiştir.³⁹ Bu görev için önce yeni Türk alfabesini öğrenmesi gerektiğini ardından da kadın, erkek, yoksul, zengin, köylü, şehirli, ayırt etmeksizin herhangi bir mektep kürsü armaksızın yeni alfabeyle halka öğretmesi gerektiğini belirtmiştir.

Mustafa Necati Bey, aynı zamanda başkanlığını yaptığı Türkiye Muallimler Birliği'nin 25 Ağustos 1928 tarihli IV. kongresinde yaptığı konuşmada, yeni Türk alfabesi ile okur yazar sayısının hızla arttırılacağını, eğitimin yaygınlaştırılacağını belirtmiştir. Kongreye katılan öğretmenler de yeni yazıyı tüm vatandaşlara öğretmek için kendi aralarında ant içmişlerdir. Ayrıca kongre vesilesiyle Mustafa Kemal Paşa'ya Mustafa Necati Bey tarafından gönderilen yeni Türk alfabesi ile yazılmış telgraf metninde şu ifadeler yer verilmiştir:⁴⁰

“Reisicumhur Hazretlerinin Huzuru Riyasetpenahilerine

Milletimize hedef olarak gösterdiğiniz yeni Harf İnkılâbı'nı bütün memleketde ve bilhassa Ankara'mızda hummalı faaliyetlerle ilerlemektedir. Yürüyen ve mütemediyen kuvvetlenen bu hareketin içinde yaşayan muallimlerimiz kongrelerinde heyecan ve hassasiyetlerini derin minnet memleket ve vicdan gelen aşklarla bu vazifenin memleket ve vicdan borcu olduğunu ifade ederlerken çok muthaiyyet ederek muvaffak olan ve samimimi merbutiyetle davanızın ezeli ve ebedi müdafileri olan bu genç vazifeperverlerin samimi tezahüründen duyduğum zevki maneviyi siz büyük reisime arz etmeyi vecibe ad ettim. Seferber bir ordu zabiti gibi her biri vazife başında davet edilen muallimlerimiz bütün milleti ve milletin yavrularını tasavvur edilen zamandan evvel okumağa muvaffak olacaklarına kaniim. Zatı Riyasetpenahilerinin yüksek feyz ve irşadına her an muhtaç olduğumu arz ile bipayan minnet ve tazimlerimi teyid eylerim efendim. Maarif Vekili Necati. Ankara, 25.08.1928”

38 Cemil Öztürk-Arzu M. Nurdoğan, “Millet Mekteplerinde Yurttaşlık Eğitimi: Öğretim Programı ve Ders Kitapları”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S.5, 2001, s. 167.

39 “Maarif Vekilimizin Yeni Muallimlere Mektubu”, *Cumhuriyet*, 19 Ağustos 1928, s. 1.

40 *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Arşivi (CA)*, A IV. 17-d, A-71, F13-15.

İstanbul'da bulunan Mustafa Kemal Paşa da bu telgrafa karşılık yeni Türk alfabesiyle yazılmış şu kutlama telgrafını göndermiştir:⁴¹

“Maarif Vekili Mustafa Necati Efendi'ye.

Yeni Türk yazısını öğrenmek ve öğretmek hususunda memleketin her tarafında sarf edilen hummalı faaliyet ve mesaiyi derin bir haz ve memnuniyetle müşahede ediyorum. Bu işte herkesten büyük vazife ve mesuliyeti deruhte eden fedakâr ve çalışkan muallim arkadaşlarımızın iş'ar buyrulan azimkâr kararları ayrıca bais-i memnuniyet oldu. Muvafikiyetlerini temenni ve cümlesine teşekkür ve selamlarımın iblağını rica ederim efendim. Reiscumhur Gazi. Dolmabahçe, 27.08.1928”

Mustafa Necati Bey, yeni Türk alfabesinin öğretilmesi konusunda *Hâkimiyyet-i Milliye* gazetesinin muhabiri ile gerçekleştirdiği söyleşide yapılan ve yapılacak olan çalışmalarla ilgili olarak şu bilgileri vermiştir:⁴²

“...Harf İnkulâbının başlamasından itibaren, Yeni Türk Alfabesine ve Türkçenin didaktik gramerin yapısını meydana getirmek, Türk dilinin bağımsız olarak gelişimini ve olgunlaşmasını sağlayan lengüistik ve filolojik incelemelerde bulunmak ve bir dil bülteni yayınlamak ve sonunda büyük bir Türk Lügati hazırlamak için çalışmalar sürdürülmektedir”.

Ayrıca Necati Bey, Türkçenin zenginliklerini keşfetmek için bir söz derleme komisyonunun kurulduğunu, oluşturulan dil komisyonunun çalışmalarını bitirdiğini ve bir imla sözlüğü hazırladığını belirtmiştir. Yeni Türk alfabesini öğretecek öğretmenler, Ağustos ayından itibaren Ekim ayı başlarına kadar açılan hizmet içi eğitim kurslarıyla yeni Türk alfabesi ile öğretim yapabilecek düzeye getirilmiştir. Bu kısa sürede sayısı yarım milyona varan öğrenciye de yeni harflerle okuyup yazma alışkanlığı kazandırılmıştır. Ayrıca bütün ilkokullarda okutulan ders kitaplarının basımının ve dağıtımının tamamlandığı, ortaokul kitaplarının, okuma ve Türkçe kitaplarının büyük kısmının basımının bittiği, lise kitapları ile sözlük, imla, gramer kitaplarının da basım hazırlıklarının sürdürdüğü Mustafa Necati Bey tarafından açıklanmıştır.⁴³

Maarif Vekili Mustafa Necati Bey'in sözünü ettiği çalışmaları, Talim ve Terbiye Kurulu da aldığı kararlarla desteklemiştir. Yeni Türk alfabesine geçme kararının beyan edildiği günden itibaren Maarif Vekâleti, hazırlıklara başlamış ve öncelikle öğretmenlerin yeni alfabeyi öğrenmeleri için kurslar açılmasına ve yeni ders kitaplarının bir an önce basılmasına karar vermiştir. Planlanmış olan hazırlıkların tamamlanması için Talim ve Terbiye Kurulu, 25 Ağustos 1928'de toplanmış ve aldığı kararları yayınlamıştır.⁴⁴

41 Ek-2, C4, A IV. 17-d, D.71, F13-2.

42 Tülay Âlim Baran, *Mustafa Necati...*, s. 401.

43 Fahri Kılıç, *Yeni Türk Alfabesinin Kabulü...*, s. 113-119.

44 *Talim Terbiye Kurulu'nun 54 No'lu Kararı*, 25 Ağustos 1928.

Talim ve Terbiye Kurulu'nun tavsiye ettiği önlemler kısa bir süre sonra gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Öncelikle okul çağını geçmiş yetişkinlerin öğretimi için okuma yazma kursları açılmıştır. Açılan halk okuma kurslarının sayısı 5.500'lere ulaşmış, buralarda 220.000 devlet memurunun dışında 30.000 vatandaş da okuyup yazabilir duruma getirilmiş, bunların alfabe ve okuma kitapları da Maarif Vekâleti tarafından dağıtılmıştır.⁴⁵ Yeni Türk alfabesinin uygulamasını gerçekleştirmek için okullar öğretmenler ve bürokrasideki ön hazırlıklar tamamlandıktan sonra sıra yeni Türk alfabesinin kabul edilmesi için yasal zorunlulukların yerine getirilmesine gelmiştir. 1 Kasım 1928 günü TBMM'de kabul edilen kanun tasarısı, Mustafa Kemal Paşa tarafından da onaylandıktan sonra 3 Kasım 1928 tarihinde 1353 sayılı "Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun" yürürlüğe girmiştir.⁴⁶

Millet Mekteplerinde Yürütülen Halk Eğitimi

"Yeni Türk Harflerinin Tatbiki Hakkında Kanun" yürürlüğe girdikten hemen sonra okuma yazma bilmeyen yurttaşlar için Millet Mektepleri adı ile okullar açılmasına karar verilmiştir. Millet Mektepleri'nin genel başkanlığını ve baş öğretmenliğini Mustafa Kemal Paşa üstlenmiştir. Okul çağını aşmış kişiler için okuma yazma ve temel yurttaşlık eğitimi verecek olan Millet Mektepleri için bir de talimatnâme hazırlanmıştır.⁴⁷ Millet Mektepleri'nin açılmasını öngören kanun 7 Kasım 1928'de kabul edildikten sonra hazırlanan talimatnâme, 24 Kasım 1928'de yürürlüğe girmiştir. Maarif Vekili Mustafa Necati Bey'in hazırladığı bu talimatnâmeye göre Maarif Vekâleti'nin sorumluluğunda kurulan Millet Mektepleri'nde; okuma yazmayı hiç bilmeyenler A dershanelerine, Arap harfleri ile okuma yazma bilenler ise B dershanelerine gideceklerdir. Okulların eğitim süreleri dörder aylık kurslar şeklinde açılacak, dershanelerde haftada altı saat ders yapılacaktır.

Maarif Vekili Mustafa Necati Bey, Millet Mektepleri için hazırlanan yönetmeliği etkin bir biçimde uygulayabilmek için valiliklere bir genelge yayımlamış, hazırlıkların tamamlanarak okulların açılması için gerekli tedbirlerin alınmasını istemiştir. Metnini, Maarif Vekili Mustafa Necati Bey'in hazırladığı tamim, Başvekil İsmet Paşa'nın imzası ile öğretmenlere tebliğ edilmiştir. Bu tamime göre, tek öğretmeni olan köylerde hem A hem de B dershanesinin açılması, Millet Mektepleri idare heyetlerinin hemen kurulması, dershanelerde görev alacak öğretmen listelerinin belirlenmesi yapılan hazırlıklar ve karşılaşılan sorunlarla ilgili Maarif Vekâleti'ne bilgi verilmesi istenmiştir.⁴⁸

45 Tülay Âlim Baran, *Mustafa Necati...*, s. 411.

46 *Resmî Gazete*, 3 Kasım 1928, s. 1030.

47 *Millet Mektepleri Teşkilatı Talimatnamesi*, Ankara, Hakimiyet-i Milliye Matbaası, 1928, s. 4.

48 "Millet Mektepleri Teşkilî Hakkında Valiliklere Yapılan Tamim", *Maarif Vekâleti Mecmuası*, S.XVII, Ankara, 1929, s. 89-90.

Ancak Mustafa Necati Bey, okulların açılmasından bir gün önce, 1 Ocak 1929'da hayatını kaybetmiştir.⁴⁹ Mustafa Kemal Paşa'nın kendisinin ölüm haberini öğrendiğinde hıçkırıklara boğulduğu⁵⁰ Maarif Vekili Mustafa Necati Bey'in cenaze törenine Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, milletvekilleri, bürokratlar ve kalabalık bir halk topluluğu iştirak etmiştir. Görevi başında iken vefat eden şehit Maarif Vekili Mustafa Necati Bey için Cumhuriyet döneminin ilk devlet protokolünün uygulandığı büyük bir cenaze töreni yapılmıştır.⁵¹

Cenaze töreni, 1 Ocak 1929 günü saat 10:30'da Ankara Numune Hastanesi'nden alınması ile başlamış; törene katılacak kortej, öğretmenler, öğrenciler, bakanlar, yakınlar, giyilmesi gereken kıyafet vb. konularda son derece dikkatli hazırlanılmış ve özenle uygulanmıştır. Törende Başvekil İsmet Paşa da mezarın başında unutulamayacak şu duygusal konuşmayı yapmıştır:

*"... İnkılâpçıların ölürken kalanlardan ve yeni yetenlerden bir tek dileği vardır: Cansız bileklerinde sallanan vazife bayrağının kavranıp daha yüksekte dalgalandırılmasıdır. Necati, aziz Necati, dileğin yerine getirilecektir."*⁵²

Millet Mektepleri, Maarif Vekili Mustafa Necati Bey'in vefat etmesine rağmen programlandığı gibi yeni yılın ilk günü, 1 Ocak 1929 tarihinde bütün ülkede yapılan resmî törenlerle açılmıştır. Millet Mektepleri, ilk yılında büyük ilgi görmüş bir milyon insan okullara kayıt yaptırmış, yaklaşık altı yüz bin kişi okuma yazma öğrenip diploma almıştır.⁵³ Ancak okulların bütün plan ve programını yapıp uygulayacak olan Maarif Vekili'nin ani vefatı ve bütün dünya ile birlikte Türkiye'de de etkisini göstermeye başlayan 1929 iktisadi buhranı, okulların öğrenci sayısının azalmasına yol açmıştır.⁵⁴

Millet Mektepleri'nin faaliyetlerini yürüttüğü 1928-1951 yılları arasında 66.197'si A dershanesi, 16.811'i B dershanesi olmak üzere toplam 83.008 dersane açılmıştır. Bu dersanelerde 70.047 öğretmen görev almıştır. Millet Mektepleri A dersanelerinden 1.065.581'i erkek, 369.890'ı kadın olmak üzere toplam 1.435.700 kişi; B dersanelerinden ise 274.692'si erkek, 80.342'si kadın olmak üzere toplam 355.034 kişi mezun

49 "Acı Bir Haber Maarif Vekili Mustafa Necati Bey Öldü", *Cumhuriyet*, 2 Ocak 1929, s. 1.

50 Falih Rıfki Atay, *Çankaya*, İstanbul, Pozitif Yayıncılık, 2009, s. 513.

51 Ek-3, *BCA*, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 198.352.1, 01.01.1929.

52 "Necati Bey'in Cenaze Merasimi Pek Hazin Oldu", *Hâkimiyet-i Milliye*, 3 Ocak 1929, s. 1.

53 *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri (I-III)*, Ankara, Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 1997, s. 378-381.

54 Mustafa Eski, *Cumhuriyet Döneminde...*, s. 156-158.

olmuştur. 33 yılda toplamda 1.790.734 kişi, Millet Mektepleri dershanelerinden diploma olarak okuma yazmayı öğrenmiştir.⁵⁵

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş felsefesine inanmış yurttaşlarının yetişti-rildiği bu mekteplerde, 1951 yılına kadar eğitim öğretime devam edilmiştir. Millet Mektepleri'nin yanı sıra Türk Ocakları da bu dönemde yeni Türk alfabesinin öğretilmesi için yaygın eğitim faaliyetlerine, ülke genelindeki şubeleri ve gönüllü mensupları aracılığıyla büyük bir destek vermiştir.⁵⁶ Türk Ocakları'nın dışında diğer devlet kuruluşları, resmî daireler, belediyeler, Cumhuriyet Halk Fırkası, Halkevleri ve Muallimler Birliği de kendi bünyelerinde Maarif Vekâleti'nden aldıkları ders araç gereçleri ve öğretmenlerin yardımıyla kısa sürede halka yeni Türk alfabesini öğretmeye başlamışlardır.⁵⁷

Sonuç

Mustafa Necati Bey, Millî Mücadele döneminde çeşitli dergi ve gazetelerde yazdığı yazılarla Batı Anadolu Kuvâ-yı Milliye hareketinin örgütlenmesinde aktif olarak yer almıştır. TBMM açıldıktan sonra da Saruhan (Manisa) Mebusu olarak meclise giren Mustafa Necati Bey, milletvekilliğinin yanı sıra İstiklal Mahkemeleri Başkanlığı yapmıştır. II. ve III. Dönem İzmir Mebusu olarak yer aldığı mecliste, Mübadele ve İskân Vekilliği ile Adliye ve Maarif Vekilliği görevlerinde bulunmuştur.

Özellikle Maarif Vekilliği döneminde gerçekleştirdikleri ile Cumhuriyet dönemi eğitim politikalarında iz bırakan kişi olmuştur. Mustafa Necati Bey'in Maarif Vekili olarak görev yaptığı üç yıl içerisinde Cumhuriyet tarihinin en önemli eğitim reformları gerçekleştirilmiştir. Bakanlık teşkilatı yeniden düzenlenmiş, öğretmen yetiştirme sorunu ele alınmış, eğitimin merkezileşmesi sağlanmış, Cumhuriyet tarihinin en önemli kültür devrimlerinden yeni Türk alfabesi kabul edilmiştir.

Türkiye, Mustafa Kemal Paşa'nın liderliğindeki Harf İnkılabı'nın hayata geçirilmesi için Maarif Vekili Mustafa Necati Bey'in öncülüğünde bir okula dönüştürülmüştür. Öncelikle 15.000 öğretmene okuma yazma kursu verilerek yeni Türk alfabesi ile öğretim yapabilecek düzeye getirilmiştir. Ayrıca kısa sürede yeni alfabe ile ilk-orta ve lise ders kitaplarının basımı yapılarak okullara ücretsiz olarak dağıtılması sağlanmıştır.

55 Fahri Kılıç, "Yeni Türk Alfabesinin Yaygın Eğitim Yoluyla Öğretilmesi", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.61, Ankara, 2017, s. 218-221.

56 Mehmet Serhat Yılmaz, *Harf İnkılâbı ve Millet Mektepleri 1928-1935 (Kastamonu Örneği)*, Ankara, Berikan Yayınevi, 2009, s. 39-40.

57 Cengiz Dönmez, *Tarihi Gereçekleriyle Harf İnkılâbı ve Kazanımları*, Ankara, Gazi Kitabevi, 2008, s. 347-353.

Ayrıca örgün eğitimin dışında kalmış kişiler için de Millet Mektepleri açılmıştır. Bu okullarda verilen yaygın halk eğitimi sayesinde birçok insan okuma yazma öğrenmiştir. Zamanla bu okullara ilgi azalsa da Millet Mektepleri'nde yürütülen eğitim öğretim faaliyetleri sonucunda toplamda iki milyona yakın insan okuma yazmayı öğrenmiştir. Millet Mektepleri'nde sadece yeni Türk alfabesi öğretilmemiş aynı zamanda, temel yurttaşlık bilgileri de verilmiştir.

Yeni Türk alfabesinin belirlenmesinde, kabul edilmesinde, tanıtılmasında, öğretilmesinde ve bürokraside uygulanmasında Maarif Vekili Mustafa Necati Bey büyük bir özveriyle çalışmıştır. O yüzdendir ki Cumhuriyet'in kilit taşı olarak nitelendirilen bir devrim, Mustafa Necati Bey ve Maarif Vekâleti'nin bütün mensuplarının olağanüstü çabası ve gayreti ile bu kadar kısa sürede gerçekleştirilebilmiştir. Ardından da yeni alfabeyle sürdürülen örgün ve yaygın halk eğitim faaliyetleri ile okur-yazar oranında istikrarlı bir artış sağlanmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA

1. Arşiv Kaynakları⁵⁸

1.1. *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)*

Zabtiye (ZB)

1.2. *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)*

1.3. *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Arşivi*

---

58 Kullanılan belgelerin künyeleri dipnotlarda gösterilmiştir.

2. Resmî Yayınlar⁵⁹

BİUM, Kültür İstatistiği

Elifba Raporu

Maarif Vekâleti Mecmuası

Millet Mektepleri Teşkilatı Talimatnamesi

Resmî Gazete

Talim Terbiye Kurulu'nun 54 No'lu Kararı

TBMM Kanunlar Dergisi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Cerideleri (TBMMZC)

3. Süreli Yayınlar

Cumhuriyet

Hâkimiyet-i Milliye

4. Araştırma Eserler

Alp, Hayrünisa: *Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de İlköğretim ve Müfredat Programları (1913-1936)*, Ankara, Nobel Bilimsel Eserler Yayınları, 2017.

Akyüz, Yahya: *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara, Pegem Yayınları, 2019.

Alıcı, Devrim: "Bir Eğitim Devrimcisi: Mustafa Necati", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.4, S.1, Haziran 2008, s. 65-79.

Âlim Baran, Tülay: *Mustafa Necati'nin Söyledikleri*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2008.

Arıkan, Zeki: "Mütarekede Mustafa Necati'nin İzmir'deki Çalışmaları", *Mustafa Necati Sempozyumu*, Ankara, Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu Yayınları, 1991, s.29- 32.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri (I-III), Ankara, Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 1997.

Atay, Falih Rıfkı: *Çankaya*, İstanbul, Pozitif Yayıncılık, 2009.

Bağdemir, Abdullah: *Alfabe Raporu*, Ankara, Nobel Yayınları, 2020.

Binbaşoğlu, Cavit: *Türk Eğitim Düşüncesi Tarihi*, Ankara, Anı Yayıncılık, 2005.

Çapa, Mesut: "Cumhuriyetin İlk Mübadele, İmar ve İskân Vekili Mustafa Necati Bey", Ankara, *Mustafa Necati Sempozyumu*, Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu Yayınları, 1991, s. 58-70.

59 Kullanılan resmî yayınların künyeleri dipnotlarda gösterilmiştir.

- Türk Parlamento Tarihi, Millî Mücadele ve T.B.M.M. I. Dönem 1919-1923*, C.III (I. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri), yay. haz. Fahri Çoker, , Ankara, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, 1994.
- Dönmez, Cengiz: *Tarihi Gereklileriyle Harf İnkılâbı ve Kazanımları*, Ankara, Gazi Kitabevi, 2008.
- Emre, Ahmed Cevat: *İki Neslin Tarihi*, İstanbul, Hilmi Kitabevi, 1960.
- Ergün, Mustafa: *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, Ankara, DTCF Yayınları, 1982.
- Ertem, Rekin: *Elifbe'den Alfabe'ye, Türkiye'de Harf ve Yazı Meselesi*, İstanbul, Dergâh Yayınları, 1991.
- Eski, Mustafa: *Cumhuriyet Döneminde Bir Devlet Adamı: Mustafa Necati*, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 1999.
- Unat, Faik Reşit: "Latin Alfabesinden Türk Alfabesine", *Türk Dili*, S.23, Ankara, 1 Ağustos 1953, s. 721-735.
- İnan, M. Rauf: "Mustafa Necati (Mustafa Kemal'in Maarif Vekili)", *Mustafa Necati Sempozyumu*, Ankara, Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu Yayınları, 1991, s.189-207.
- İnan, M. Rauf: *Mustafa Necati: Kişiliği, Ulusal Eğitime Bakışı, Konuşma ve Anıları*, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1980.
- Karagözoğlu, Galip: "Atatürk'ün Eğitim Savaşı", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.II, S.4, 1985, s. 193-214.
- Kılıç, Fahri: *Yeni Türk Alfabesinin Kabulü ve Öğretiminde Kullanılan Yöntemler-Araçlar*, Ankara, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011.
- Kılıç, Fahri: "Yeni Türk Alfabesinin Yaygın Eğitim Yoluyla Öğretilmesi", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.61, Ankara, 2017, s. 207-248.
- Özer, Fuat: "Millî Mücadele'de Balıkesir ve Mustafa Necati", *Mustafa Necati Sempozyumu*, Ankara, Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu Yayınları, 1991, s. 208-217.
- Öztürk, Cemil: "Maarif Vekili Mustafa Necati Bey ve Harf İnkılâbı" *80. Yılında Türk Harf İnkılâbı Uluslararası Sempozyumu*, Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, 2008, s. 158-170.
- Öztürk, Cemil-Nurdoğan, Arzu M.: "Millet Mekteplerinde Yurttaşlık Eğitimi: Öğretim Programı ve Ders Kitapları", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S.5, 2001, s. 175-202.
- Palazoğlu, Ahmet Bekir: *Atatürk İnkılâpları (Milletin Çağdaşlaşması)*, Ankara, Türk Hava Kurumu Yayınları, 1999.
- Safran, Mustafa: "Mustafa Necati Beyin Meclis Konuşmalarından Seçmeler", *Mustafa Necati Sempozyumu*, Ankara, Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu Yayınları, 1991, s. 80-84.

- Şentürk, Ayşegül: “Mustafa Necati Bey’in Bir Eğitim Projesi: Maarif Eminliği”, *Belgi*, S.6, 2013/II, s. 743-754.
- Şimşir, Bilal Nuri: *Türk Yazı Devrimi*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1992.
- Tunçay, Mete: *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931)*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1999.
- Uğural, Hüseyin Ragıp: “Mustafa Necati'nin Ecdadı ve Kimliği”, *Mustafa Necati Sempozyumu*, Ankara, Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu Yayınları, 1991, s. 184-188.
- Ülkütaşır, M. Şakir: *Atatürk ve Harf Devrimi*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, 2000.
- Yılmaz, Mehmet Serhat: *Harf İnkılâbı ve Millet Mektepleri 1928-1935 (Kastamonu Örneği)*, Ankara, Berikan Yayınevi, 2009.

5. Elektronik Kaynaklar

- Ortak, Şaban: “Mustafa Necati Bey'in Avrupa Gezisi (1927)”, (Çevrimiçi), <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/nf2010/makale/c12s22m6.pdf>, 25.10.2020.

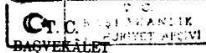
EKLER

Ek-1: Mustafa Necati Bey'in *Medrese-i Osmani* adlı gazete çıkartma ruhsatı.

ZB.00025.00039.001

Ek-3: Mustafa Necati Bey'in cenaze törenine ait program

MUAMELAYI MÜDÜRLÜĞÜ
Maarif Vekâleti
Sayı:

Cenaze merasimi

Merhum Necati Beyin mühterem
nâri

1 Kas. 1929

Cenaze 1030 ta mühterem hastahanesinde
haraket edecektir. Yürüyüş kolonunun sırası
aşağıdadır:

- 1- Bir müfrezesi askeriyeye .
- 2- Jandarma .
- 3- Polis .
- 4- Cenaze .
- 5- Cenazenin sağ ve sol taraflarında Muallimler ve Mekteplerin
Müfessilleri .
- 6- Cenazenin arkasında (Maarif vekâleti Müstafası) - Saldı ve tertibiye
Asireti reisi Darülfünun Enisi ve Akrabası .
İsa vekili heyeti
- 7- B.M.M. Reisi . Başvekilî Erkânı harbiyesi umumiye reisi Heyeti ve
Reisi harbiyesi harbiyesi reisi ve heyeti .
Reisi harbiyesi harbiyesi reisi ve heyeti .
- 8- Süfere .
- 9- Büyük millet meclisi azası - ~~Genel müdür~~ - ~~Genel müdür~~
- 10- ~~Genel müdür~~ ve ~~Genel müdür~~ azası
- 11- Erkân ve Umerayl askeriyeye .
- 12- Maarif vekâleti .
- 13- Vekâletler . Vilâyet ve Şehremaneti erkânı .

Muallimler Maarif vekâleti memurini ile birlikte müessesesi Maliye
müdiranı Maliye vekâleti erkânı ih.

- A - Mektepler güzergâhın sağ ve sol taraflarında gösterilecek ma -
hallerde ahzimevki edcekler
- B - Şömendöfer köprüsüne muvazalet edilmeden evvel müfrezesi asker -
iye cephe alarak resmi ihtiramı ifa edecektir .
- C - müteakiben cenaze otomobile var edilecek, arzu buyuran zevat
otomobillerle kabristana kadar refakat buyuracaklardır .
- D - kabristanda bir sabit kumandanında ayrıca bir takım asker, is -
oller mekteplerden bir heyeti murahhese hazır bulunsak ve es -
nayı defindé resmi ihtiramı ifa eyleyecektir .

KINAPET :

030 10 198 JSZ 1

Frak, beyaz boyunbağı, Silindir Şapka, Koyu Palto .

Şapka yeşil

